

І. О. Красілич,
Аспірант, Української академії друкарства

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

I. A. Krasilych,
PhD student, Ukrainian Academy of Printing

FEATURES OF FOREIGN TRADE ACTIVITY ENGINEERING ENTERPRISES

У статті проведено дослідження особливостей управління зовнішньоекономічною діяльністю вітчизняних машинобудівних підприємств із урахуванням впливу міжнародних інтеграційних процесів. Встановлено, що розвиток експортно-імпоротної діяльності хоча, певною мірою, і характеризується процесами самоорганізації, проте в основному є наслідком реалізації цілеспрямованих рішень суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як інституційного, так і корпоративного рівнів управління. Із урахуванням адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності доведено, що система управління цим видом розвитку має декомпозиційний характер. Ідентифіковано основні характеристики декомпозиційних рівнів адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств.

The article features a study of international management of domestic engineering companies, taking into account the impact of international integration processes. It was established that the development of export-import activities although, to some extent, and is characterized of self-organization processes, but mainly is the result of the implementation of targeted solutions economic operators as institutional and corporate management levels. Taking into account the administrative, legal and economic conditions for development of export-import activities proved that the management system of this type has Decomposition character. Identified the main characteristics of decomposition levels of administrative, legal and economic conditions for the development of export-import of machine-building enterprises.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, експортно-імпортерна діяльність, машинобудівні підприємства, міжнародні інтеграційні процеси, декомпозиційний характер.*

Keywords: *foreign trade, export and import activities, engineering enterprises, international integration processes, decomposition character.*

Постановка проблеми. За умов розвитку глобалізації світового господарства та сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин посилюється значення зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. Процеси розширення національної економіки України встановлюють нові стандарти здійснення зовнішньоекономічних зв'язків та їх результативності, стимулювання розвитку конкурентних переваг для забезпечення стійких позицій на зовнішньому ринку та впровадження досягнень науки і техніки для підвищення ефективності виробничої діяльності машинобудівних підприємств. Реалізація даного завдання ґрунтується на впровадженні раціональної системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств за умов сучасної конкуренції, оскільки вона перетворюється в сучасний імператив для розвитку підприємств, особливо машинобудівної галузі, успішне функціонування якої в багатьох випадках залежить від розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств взаємозалежних галузей промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблем управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств показав, що велика кількість наукових праць таких вчених як Г. Азоєва, В. Авдеєнка, І. Багрової, А. Градова, Б. Губського, Г. Дроздової, П. Зав'ялової, І. Іващук, І. Кірцнера, Ф. Котлера, Ю. Макогона, М. Мескона, Л. Михайлової, М. Нікітіна, В. Новицького, В. Нижника, В. Окрепілова, І. Піддубного, М. Познера, М. Портера, Ф. Рут, Ю. Токарева, Р. Фатхутдінова, Ф. Хайека, Й. Шумпетера, А. Юданова присвячена сутності, оцінці та організації зовнішньоекономічної діяльності виробничих систем.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств машинобудівної галузі України із урахуванням впливу міжнародних інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств реалізується під впливом адміністративно-правових та економічних умов. З одного боку, їх формування відбувалось цілеспрямовано органами державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в міру виникнення економічних потреб та інтересів суб'єктів господарювання і національної економіки загалом. З іншого боку, упродовж останніх десятиліть децентралізація державного управління економікою активізувала процеси самоорганізації суб'єктів експортно-імпортової діяльності. Економічні умови реалізації експортно-імпортової діяльності формуються керівниками підприємств шляхом створення локальних систем управління. З позиції системно-функціонального підходу локальна система управління експортно-імпортовою діяльністю підприємства є підсистемою системи менеджменту підприємства, яка формується з метою планування експортно-імпорتنих потоків, організування реалізації експортно-імпорتنих операцій, мотивування суб'єктів управління до своєчасного і повного виконання побудованих планів, контролювання і регулювання ходу їх виконання.

Таким чином, на даному рівні управління – корпоративному рівні, економічні умови розвитку експортно-імпортової діяльності повністю залежать від управлінського досвіду, навиків, бачень і переконань керівників підприємств. Враховуючи це, економічні умови розвитку експортно-імпортової діяльності певною мірою є суб'єктивними, що вимагає постійної роботи над удосконаленням рівня професіоналізму суб'єктів управління експортно-імпортовою діяльністю, моніторингу за якістю схвалюваних ними рішень і виконуваних операцій.

Економічні умови розвитку експортно-імпортової діяльності зовнішнього середовища машинобудівних підприємств, які склались історично, а також під впливом рішень керівників органів державного управління із урахуванням поточної ринкової кон'юнктури і пріоритетів національного і регіонального соціально-економічного розвитку, включають: характер зовнішньоторговельної національної політики, рівень розвитку інфраструктури ринку, доступність кредитних ресурсів, рівень інфляції, рівень державної фінансової підтримки тих машинобудівних підприємств, які є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, фінансові умови реалізації експортно-імпорتنих операцій, наявність урядових гарантій щодо захисту прав іноземних інвесторів, що вкладають кошти у машинобудівні підприємства, які є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Формування цих умов відбувається під впливом чинної інфраструктури державного управління експортно-імпортовою діяльністю. На сьогодні до центральних органів державного управління експортно-імпортовою діяльністю належать: Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Державна митна служба; Національний банк України; Міністерство; Міністерство закордонних справ. На місцевому рівні

державне управління експортно-імпортною діяльністю підприємств здійснюють місцеві (обласні, міські) Ради народних депутатів України і їх виконавчі й розпорядчі органи, а також територіальні підрозділи (відділення) органів державного управління експортно-імпортною діяльністю.

Важливу роль в управлінні експортно-імпортною діяльністю відіграють також Міжнародний комерційний арбітражний суд, який є третейським судом, що здійснює свою діяльність згідно з Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (<http://www.ucci.org.ua/ua/legalbase/zua944002.html>), а також Торгово-промислова палата України, яка затверджує Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду, порядок обчислювання арбітражного збору, ставки гонорарів арбітрів та інших витрат суду, сприяє його діяльності.

У цілому вказані органи державного управління на національному рівні формують і реалізують зовнішньоекономічну політику (система заходів, спрямованих на досягнення економікою даної країни певних переваг на світовому ринку та, одночасно, на захист внутрішнього ринку від конкуруючих імпортних товарів [1]). Призначенням зовнішньоекономічної політики є стимулювання або обмеження експорту або імпорту товарів задля утворення позитивного сальдо зовнішньоторговельних операцій та забезпечення додаткових надходжень коштів для розвитку національної економіки.

Зовнішньоекономічна політика щодо розвитку експортно-імпоротної діяльності реалізується шляхом розроблення і реалізації державних програм. Міністерство закордонних справ України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, а також його постійно діючий дорадчо-консультативним орган – Рада експортерів України (http://ukrexport.gov.ua/%22/%22/ukr/rada_exporteriv_ukrain/%22/%22), (цей орган сприяє формуванню експортної політики України, підвищенню експортного потенціалу національної економіки, розвитку добросовісної конкуренції серед українських експортерів, забезпечує оперативну взаємодію підприємців із центральними органами виконавчої влади, захищає державні інтереси та інтереси українських експортерів на зовнішніх ринках [2]) формує і реалізує цільову комплексну програму розвитку зовнішньоекономічної діяльності, яка є документом, в якому міститься визначений за ресурсами, виконавцями та строками здійснення комплекс заходів, спрямованих на досягнення цілей щодо розвитку експортно-імпоротної діяльності. Процес роботи над такою програмою передбачає відбір переліку проблем, що підлягають програмному розв'язанню, формування та видачу вихідного завдання на розробку програми, розроблення проекту програми, його затвердження, реалізацію програми, а також звітування про її виконання. На сьогодні в Україні діючими є кілька державних цільових комплексних програм розвитку експортно-імпоротної діяльності, зокрема Програма заходів щодо завершення вступу України до Світової організації торгівлі; Державна цільова правоохоронна програма "Облаштування та реконструкція державного кордону" на період до 2015 року.

У країнах, які стали на інноваційних шлях розвитку національної економіки і провадять цілеспрямовану державну підтримку, спрямовану на стимулювання розвитку експортного потенціалу та створення імпортозамінювальних виробництв державне управління експортно-імпортною діяльністю є об'єктивною необхідністю. Воно спрямоване на забезпечення захисту інтересів країни та суб'єктів, які здійснюють експортно-імпортні операції, створення для останніх рівних можливостей розвивати всі види підприємницької діяльності та напрями використання доходів і здійснення інвестицій на розвиток конкуренції та ліквідацію монополізму. Всі країни світу, без винятку, здійснюють державне управління експортно-імпортною діяльністю, запроваджуючи в економічних відносинах з іншими країнами власну зовнішньоекономічну політику [3; 4; 5; 6].

Наявність відповідного національного правового забезпечення та уніфікованість його щодо правил міжнародної торгівлі створюють певні особливості експортно-імпоротної діяльності вітчизняних суб'єктів підприємств. Чим більше національна законодавча база, яка регулює зовнішню торгівлю, наближена до світової, тим менше чинників, пов'язаних з національними обмеженнями, впливає на розробку експортних та імпортних стратегічних рішень [7; 8; 9].

Однією з особливостей адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств є те, що останніми десятиліттями вони формуються із урахуванням стратегічного курсу України на євроінтеграцію.

У зв'язку з приєднанням України до Світової організації торгівлі (СОТ) певною мірою змінились умови доступу вітчизняних машинобудівних підприємств до європейського ринку, а також для сприяння подальшим європейським інвестиціям. Вступ у СОТ посприяв потужнішому зовнішньому закріпленню процесу реформ, диверсифікуванню дохідної частини державного бюджету, набуттю можливостей доступу товарів до ринку ЄС [10]. В цих умовах, певною мірою, загострились протистояння у взаємодії вітчизняних суб'єктів експортно-імпоротної діяльності із російськими партнерами.

Однією із особливостей організаційно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності в Україні є також реалізовувана державою регіональна політика розвитку транскордонних та міжрегіональних економічних зв'язків на основі виробничої кооперації та інтеграції, створення відповідних промислово-фінансових груп, інших сучасних форм господарювання. Основні концептуальні і організаційні засади транскордонного співробітництва сформульовані у

Європейській рамковій конвенції і Законі України «Про транскордонне співробітництво» [11]. Цими правовими актами регламентовано, що транскордонне співробітництво може здійснюватись шляхом створення євро регіону, укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах і шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва [10]. Упродовж останніх років реальністю стало те, що внаслідок реалізації державою регіональної політики розвитку транскордонних та міжрегіональних економічних зв'язків вітчизняні суб'єкти експортно-імпоротної діяльності, що функціонують у прикордонних областях взаємодіють з іноземними контрагентами щорічно забезпечують ріст економіки у регіонах на 6-8% [12].

Серед факторів, що гальмують розвиток євро регіонального співробітництва, є такі: низький рівень соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів; відмінності адміністративно-територіального устрою суміжних держав; незавершене та неадаптоване до європейських норм і стандартів національне нормативно-правове забезпечення у сфері транскордонної співпраці; низький рівень повноважень територіальних громад у між територіальних та транскордонних взаємовідносинах; несформована система державної підтримки транскордонного співробітництва; обмеженість фінансових ресурсів місцевих та регіональних бюджетів; недостатня участь у міжнародних програмах розвитку; ущільнення кордонів, яке відбувається у зв'язку з розширенням кордонів Європейського Союзу; низька поінформованість про основні результати діяльності суб'єктів транскордонного співробітництва [13].

Таким чином, управління експортно-імпоротною діяльністю машинобудівних підприємств має декомпозиційний характер. У результаті проведеного аналізу ідентифіковано основні характеристики декомпозиційних рівнів адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств (рис. 1).

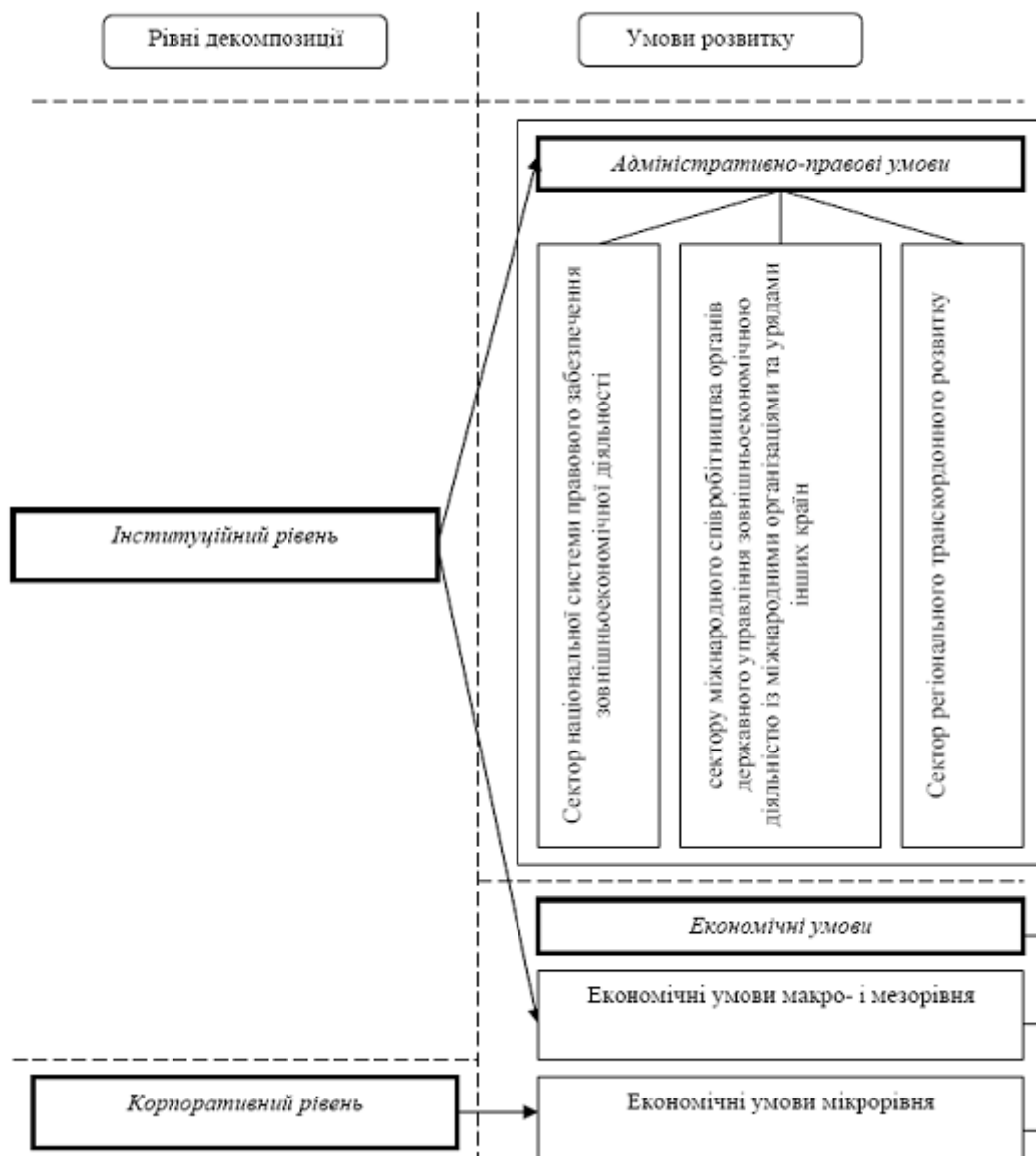

Рис. 1. Декомпозиційні рівні адміністративно-правових та економічних умов розвитку

експортно-імпоротної діяльності підприємств

Узагальнення огляду літературних джерел [14; 15; 16; 17; 18] і власні дослідження показали, що упродовж років незалежності України тенденції розвитку експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств виникали внаслідок багатовекторності зовнішньоекономічної політики держави, а також під впливом тих економічних реалій, які склались історично в результаті розпаду тоталітарної системи і тих процесів, які відбувались на міжнародному, національному, регіональному рівнях управління експортно-імпоротною діяльністю, а також на рівні конкретних суб'єктів господарювання. Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що на сьогодні основними характеристиками адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств є:

- наявність, з огляду на темпи економічного розвитку євро регіонів, діалектично-обумовлених, за регіональною ознакою орієнтованих на виробничо-господарську співпрацю і ринки збуту спеціалізацію машинобудівних підприємств;
- гостра необхідність реалізації технологічних змін, які орієнтовані на докорінну перебудову енергозабезпечення машинобудівних підприємств;
- потреба забезпечення конкурентних переваг вітчизняної машинобудівної продукції на світовому ринку за рахунок активізування інноваційних процесів підприємств і раціонального використання геополітичного становища України, зокрема логістичних ефектів, пов'язаних із проходженнями через територію України транзитних потоків;
- необхідність критичного переосмислення та удосконалення механізмів побудови господарських взаємовідносин вітчизняних суб'єктів експортно-імпоротної діяльності із іноземними контрагентами в межах СНД із урахуванням вступу України у СОТ, зокрема на предмет переоцінки ризиків реалізації експортно-імпоротної діяльності, що виникають під впливом односторонніх рішень іноземних контрагентів стосовно введення адміністративних обмежень на ввезення українських товарів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведені дослідження показали, що розвиток експортно-імпоротної діяльності хоча, певною мірою, і характеризується процесами самоорганізації, проте в основному є наслідком реалізації цілеспрямованих рішень суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як інституційного, так і корпоративного рівнів управління. Із урахуванням адміністративно-правових та економічних умов розвитку експортно-імпоротної діяльності доведено, що система управління цим видом розвитку має декомпозиційний характер. Це вимагає постійного поглиблення теоретичних і методико-прикладних положень з аргументації прийняття управлінських рішень щодо розвитку експортно-імпоротної діяльності з метою зниження їх суб'єктивізму і збалансування економічних та соціальних інтересів суб'єктів розвитку.

Література.

1. Князь С.В. Облік у зарубіжних країнах: Конспект лекцій для студентів базового напрямку "Економіка і підприємництво". – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2000. – 68с.
2. Державна підтримка Українського експорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua>
3. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навчальний посібник. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 172 с.
4. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. Посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 384 с.
5. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2003. – 262 с.
6. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. Посібник / За заг. Ред А.І.Кредісова. – К.: ВІРА-Р, 2002. – 552 с.
7. Собкевич О. Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України. Аналітична доповідь [Електронний ресурс] / О. Собкевич, А. Сухоруков. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/public/File/2012_table/1011_dop.pdf
8. Бутенко Н. В. Диверсифікація виробництва: цілі та стратегії реалізації / Н.В. Бутенко // Економіка АПК. – 2003. – №7 – с. 109-114.
9. Собкевич О.В, Белашов Є. В. Щодо реалізації потенціалу машинобудівної галузі у стратегії імпортозаміщення . Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.niss.gov.ua/articles/1110/>
10. Структурна переорієнтація зовнішньої торгівлі у системі факторів економічного зростання : монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, В.В. Юхименко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2-011. – 652 с.
11. Про транскордонне співробітництво : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1861- IV // Голос України. – 2004. – № 134. – С. 7. 276
12. Нагорна І. Транскордонне співробітництво як напрямок євроінтеграційних процесів в Україні / І. Нагорна // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – К., 2007. – Вип. 2. – С. 6-10. 280

13. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / В.І. Пила, О.С. Чмир, О.А. Гарасюк, Т.В. Терещенко. – Хмельницький : Видавництво ХУУП, 2006. – 412 с. 285
14. Герасимчук В., Шеламова І. Зниження енергоємності продукції – ключовий фактор реалізації економічного потенціалу машинобудівних підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua
15. Гур'єва І. В. Обґрунтування необхідності технічного переозброєння машинобудівних підприємств України на підставі оцінки рівня зносу, темпів оновлення та вибуття основних фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>
16. Климик Г.В. Проблеми вдосконалення механізму управління експортною діяльністю підприємств сільськогосподарського машинобудування / Г.В.Климик, С.В.Петрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.btsau.kiev.ua> (<http://www.btsau.kiev.ua>)/ua/edition.php?read=831
17. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – 308 с. – С. 192
18. Собкевич О., Шевченко А. Щодо державної політики підтримки експорту товарів машинобудівної промисловості України [Електронний ресурс] / О. Собкевич, В. Савченко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

References.

1. Kniaz', S.V. (2000), *Oblik u zarubizhnykh krainakh* [Accounting in the foreign countries], konspekt lektzij dlia studentiv bazovoho napriamu “Ekonomika i pidpriemnytstvo”, Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu “L'vivs'ka politehnika”, L'viv, Ukraine.
2. The official site of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (<http://www.me.gov.ua/>) (2016), “Derzhavna pidtrymka Ukrain'skoho eksportu”, available at: <http://www.ukrexport.gov.ua>
3. Drozdova, H.M. (2002), *Menedzhment zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriemstva* [International Business Management], navchal'nyj posibnyk, TsUL, Kyiv, Ukraine.
4. Kyrychenko, O.A. (2002), *Menedzhment zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti*: [International Business Management], navchal'nyj posibnyk, Znannia-Pres, Kyiv, Ukraine.
5. Stechenko, D.M. (2003), *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky* [State regulation of Economy], navchal'nyj posibnyk, Vikar, Kyiv, Ukraine.
6. Kredisov, A.I. Berezovenko, S.M. Bykov, H.M. Voloshyn, V.V. Mazurenko, V.P. Rasshyvalov, D.P. Serazhym, V.I. Stupnyts'kyj, O.I. Tyschenko, A.M. Cherniak, Z.S. Potapov, I.Yu., (2002), *Upravlinnia zovnishn'oekonomichnoi diial'nistiu* [Management of foreign trade activities], navchal'nyj posibnyk, VIRAR, Kyiv, Ukraine.
7. Sobkevych, O. and Sukhorukov, A. (2012), “Priorytety polityky importozamischennia u stratehii modernizatsii promyslovosti Ukrainy”, available at: www.niss.gov.ua (<http://www.niss.gov.ua>)/public/File/2012_table/1011_dop.pdf
8. Butenko, N. V. (2003), “Diversification of production: targets and strategy implementation”, *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 109-114.
9. The official site of National Institute for Strategic Studies, (2013), “Schodo realizatsii potentsialu mashynobudivnoi haluzi u stratehii importozamischennia”, analitychna zapyska, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1110/>
10. Mazaraki, A.A. Mel'nyk, T.M. Yukhymenko, V.V., Kostuchenko, V. M. Tarasiuk, M. V. and Kudyrko, L. P. (2013), *Strukturna pereoriantatsiia zovnishn'oi torhivli u systemi faktoriv ekonomichnoho zrostantia* [The structural shift in foreign trade system factors of economic growth], monohrafiia, Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), *The Law of Ukraine “Pro transkordonne spivrobotnytstvo* available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15> (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>)
12. Nahorna, I. (2007), “Cross-border cooperation as the direction of European integration processes in Ukraine”, *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorenna*, vol. 2, pp. 6-10.
13. Pyla, V. I. Chmyr, O. S. Harasiuk, O. A. and Tereshchenko, T.V. (2013), *Suchasna rehional'na polityka i transkordonne spivrobotnytstvo* [The current regional policy and cross-border cooperation], monohrafiia, KhUUP, Khmel'nyts'kyj, Ukraine.
14. Herasymchuk, V. and Shelamova, I. (2004), “Reducing the energy intensity of production - a key factor in the realization of the economic potential of engineering enterprises of Ukraine”, available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/10732/1/9>
15. Hur'ieva, I.V. (2014), “Rationale for engineering technical re-equipment of enterprises Ukraine based on the evaluation of wear rate of renewal and disposal of fixed assets”, available at: <http://www.rusnauka.com/>
16. Klymyk, H.V. Petryk, S.V. “The problems of export management mechanism to enterprises of agricultural engineering”, available at: <http://www.btsau.kiev.ua/ua/edition.php?read=831>

17. Danylyshyn, B. M Tarasova, N.V. Kalinichenko, I.S. Romanenko, V.A. Yefetova, K.F. Dovbnia, V.M. Mazur, O.A. Chala, N.D. Skorniakova, I.V. Zavhorodnia, M.Yu. and Baranovs'ka, I.V. (2007), Mashynobuduvannia v Ukraini: tendentsii, problemy, perspektyvy [Engineering in Ukraine: trends, problems and prospects], monohrafiia, Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf», Nizhyn, Ukraine.

18. Sobkevych, O. and Shevchenko, A. “ As for public policies that support exports of goods engineering industry Ukraine”, available at: <http://www.niss.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 18.04.2016 р.

249 728	poligrafua	(http://www.poligrafua.net/)	bigmir)net	543	138	(http://www.bigmir.net/)	Вгору.
ТОВ "ДКС Центр"							